

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

представлено в цій роботі, є всього лише вступом до застосування концепції хаосу в економіці.

У класичній моделі людям не притаманна риса далекоглядної поведінки, що ставить питання про те, чи може хаос бути викликаний недалекоглядністю. Дано робота показує, що цього насправді немає, оскільки використовується структура співіснуючих поколінь, в якій молоде покоління, згідно з припущеннями, планує свою старість та використовує «країональні очікування» або ідеальну далекоглядність. В інших дослідженнях, в імітаційних моделях, де агенти здійснюють планування на основі відносно великого горизонту планування, отримано нерегулярні інвестиційні цикли.

Оскільки траекторії, що досліджуються у цій роботі, є дуже нестабільними та непередбачуваними, так що малі відхилення параметрів чи початкових умов ведуть до значних дивергентій траекторій, видається доцільним дослідити розподіл генерованих моделлю значень. Середнє значення траекторії, як функції параметру A у рівнянні (4.3) само по собі було дуже нестабільним в інтервалі [3, 8; 4], демонструючи «бурхливі осциляції» в міру наближення A до чотирьох. Розподіл ймовірності різко змінюється при різних значеннях A , але й для деяких значень A розподіл ймовірності сам по собі є неймовірно складним, демонструючи надзвичайні осциляції упродовж свого діапазону.

Список використаних джерел

1. Benhabib J., Day R. Erratic Accumulation. – Economics Letters. – Vol. VI. – 1980. – P. 113–18.
2. Benhabib J., Day R. Rational Choice and Erratic Behavior. – Review of Economic Studies. – Vol. XLVIII. – 1981. – P. 459–71.
3. Benhabib J., Day R. A Characterization of Erratic Dynamics in the Overlapping Generations Model. – Journal of Economic Dynamics and Control. – Vol. IV. – 1982. – P. 37–55.
4. Ford J. Ergodicity for Economists // New Quantitative Techniques for Economic Analysis. – New York: Academic Press. – 1981.
5. Georgescu-Roegen N. Economic Theory and Agrarian Economics. – Oxford Economic Papers. – Vol. XII. – 1960. – P. 1–40.
6. Gukenheimer J., Oster G., Ipaktachi A. The Dynamics of Density Dependent Population Models. – Journal of Mathematical Biology. – Vol II (April 1977). – P. 101–47.
7. Li, T-Y., Yorke J.A. Period Three Implies Chaos. – American Mathematical Monthly. – Dec. 1975. – P. 985–92.
8. Lorenz E. The Problem of Deducing the Climate from the Governing Equations. – Tellus. – Vol. XVI. – 1964. – P. 1–11.
9. Malthus T. Principle of Population // 5-th ed. – Homewood, IL: Richard D. Irwin, published with introduction by M. Blaug. – 1817, 1963.
10. May R. M. Biological Populations with Nonoverlapping Generations: Stable Points, Stable Cycles, and Chaos. – Science. – Vol CLXXXVI. – 1974. – P. 645–47.
11. May R. M., Oster G. Bifurcations and Dynamical Complexity in Simple Ecological Models. – The American Naturalist. – Vol. CX. – 1976. – P. 573–99.
12. Muller G., Day R. Cautious Rolling Plans with Forecasting and Market Feedback // R. Day and A. Cigno, eds., Modelling Economic Change: The Recursive Programming Approach. – Amsterdam: North-Holland Publishing Company. – 1978. – P. 233–48.
13. Ruelle D., Takens F. On the Nature of Turbulence. – Communications in Mathematical Physics. – Vol. XX. – 1971. – Pp. 167–92.
14. Stutzer M. Chaotic Dynamics and Bifurcation in a Macro-Model. – Journal of Economic Dynamics and Control. – Vol. 11. – 1970. – Pp. 97–118.
15. Ulam S. Some Properties of Certain Non-linear Transformations. // S. Drobot, ed., Mathematical Models in Physical Science. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc. – 1963. – Pp. 85–95.

УДК 330.13

Л.М. ГОРБАЧ,
к.е.н., доцент, Волинський інститут ім. В. Липинського МАУП

Рента і рентні відносини: історичні та економічні передумови становлення і розвитку

Розглядаються сутність, характерні риси та особливості розвитку напрямів і теорій ренти і рентних відносин. Висвітлено і проаналізовано внесок представників різних шкіл у розвиток теорії ренти. Показано, що теорії та концепції ренти є методологічною основою рентної політики. Аналізуються основні передумови виникнення і розвитку рентних концепцій.

Ключові слова: теорії ренти, рентна концепція, рентна політика, диференційна земельна рента, абсолютна

рента, монопольна рента, рентні відносини, диференціальна рента I i II.

Рассматриваются суть, характерные черты и особенности развития направлений и теорий ренты и рентных отношений. Отображен и проанализирован вклад представителей разных школ в развитие теории ренты. Показано, что теории и концепции ренты являются методологической основой рентной политики. Анализируются основные предпосылки возникновения и развития рентных концепций.

Ключевые слова: теории ренты, рентная концепция, рентная политика, дифференциальная земельная рента, абсолютная рента, монопольная рента, рентные отношения, дифференциальная рента I и II.

The article deals with the essence, characteristic features of development of directions and theories of the rent and rent relations. It analyses the contribution of representatives of different schools to development of the rent theory. It points that the theories and concepts of the rent is a methodological basis for a rent politics. The article analyses the main reasons of establishment and development of the rent concepts.

Keywords: theories of the rent, the rent concept, a rent politics, the differential land rent, the absolute rent, the exclusive rent, rent relations, differentiated rent of types I and II.

Постановка проблеми. Розвиток концептуальних положень теорії ренти є одним із найприоритетніших напрямів удосконалення фінансово-економічного механізму природокористування та державної екологічної політики, мета якої полягає у створенні відповідних умов для екологобезпечно-го проживання населення, реформування податкової політики та місцевих і державного бюджету.

В основу екологобезпеченої стратегії розвитку покладені сучасні підходи до теорії ренти, які функціонують в умовах техногенного суспільства. Вивчення та аналіз нинішніх підходів до рентної концепції природокористування зорієнтовані на формування напрямів щодо розв'язання прикладних завдань державного регулювання економічного розвитку держави, підвищення дієвості управлінських рішень, удосконалення та узгодженості роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо питань формування і використання коштів місцевих бюджетів.

Важливість дослідження вказаних проблем, недостатній рівень їх теоретико-методологічного обґрунтування, теоретична й практична значущість свідчать про актуальність дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Розробкою та дослідженням теорії ренти займалися вчені різних напрямів і шкіл економічної теорії в різні часи. Вагомим внеском на етапі становлення і розвитку рентної концепції стали праці класиків економічної теорії: Ф. Кене, А. Тюрго, Дж. Локка, У. Петті, А. Сміта, Дж. Андерсена, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Дж. Мілля, Н. Сеніора, І. Тюнена, В. Парето, К. Маркса, А. Маршалла.

Сучасна економічна наука також значну увагу приділяє актуальним проблемам рентної політики, пошуку шляхів вирішення проблем формування і розподілу ренти.

Наукові дослідження з питань рентного регулювання природокористування здійснюють такі відомі вітчизняні науковці: Б. Кvasнюк, О. Лапко, І. Малий, В. Міщенко, С. Мочерний, М. Хвесик, Л. Шостак. У наукових працях зарубіжних учених також розглядаються актуальні питання утворення і розподілу ренти, зокрема у дослідженнях: П. Самуельсона, В. Нордхауса, С. Андрюшина, І. Буздалова, С. Кімельмана,

Н. Лук'янчикова, Б. Петруніна, Д. Львова, С. Глазьєва, В. Данилова-Данильяна та інших.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень, присвячених аналізу проблем рентного регулювання, потреба у вивчені історичних та економічних передумов становлення і розвитку рентних відносин залишається актуальною в контексті формування новітніх концепцій ренти та використання основних положень рентного оподаткування.

Проведений аналіз публікацій із даної проблематики свідчить про те, що дослідження генезису теорії ренти дозволить проаналізувати позитивні і негативні аспекти сучасних поглядів учених на подальший розвиток рентної концепції та впровадження рентної політики.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку на прямів і теорії ренти, а також аналіз основних ідей і поглядів наукових шкіл із проблем рентної політики.

Виклад основного матеріалу. Сутність категорії ренти розкривається під час аналізу еволюції теорії ренти, зокрема у вченнях про природу та форми ренти фізіократів (Ф. Кене, Ж. Тюрго), представників класичної економічної теорії (А. Сміт, Д. Рікардо), марксистської школи (К. Маркс), неокласиків (А. Маршалл, А. Пігу, Р. Коуз) та сучасних учених-економістів. Такий аналіз дозволяє зробити узагальнені висновки про сутність цієї економічної категорії, види та форми ренти, а також джерела її формування і розподілі.

Слово «рента» походить від піньйолатинського *reddita* і означає віддана назад, повернена. Оскільки переклад ренти з різних мов має різне значення, то існуючі визначення відрізняються за своєю сутністю. Так, з німецької рента (*rente*) перекладається як пенсія, з англійської (*rent*) – орендна або квартирна плата, з французької (*rente*) – щорічний дохід, який отримує власник за облігаціями держпозики.

Теоретичні підходи до сучасного розуміння сутності поняття і природи ренти закладені вченими класичного напряму економічної теорії. Застосовуючи постулати теорії трудової вартості, А. Сміт відділив земельну ренту від прибутку і довів, що рента, як і прибуток, є результатом праці. За А. Смітом, «рента розглядається як плата за користування землею... це найвища сума, яку спроможний оплачувати орендар за даної якості землі» [1, с. 205].

А. Сміт наголошує, що рента змінюється не тільки від родючості ґрунту, а й від розміщення землі незалежно від родючості ґрунту. У трактаті «Дослідження про природу і причини багатства народів» (An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations) А. Сміт розглядав ренту як фактор, який визначає ціну, а не визначаючий ціною, тому що земля, яка не дає рентного доходу, вилучається із сільськогосподарського обігу [2, с. 168].

Значний внесок у розвиток теорії ренти зробив Дж. Андерсон, який пов'язував земельну ренту із теорією спадкоємності віддачі ґрунту (землі).

Вчення А. Сміта та Дж. Андерсона про земельну ренту знайшли відображення у працях англійського економіста

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

Д. Рікардо, який наголошував, що рента утворюється за таких умов, коли земельні ділянки відрізняються за родючістю і розміщенням; площі земель, кращих за якістю (родючістю і розміщенням) обмежені; земельні ділянки знаходяться у приватній власності. Виробники на кращих землях отримують, крім звичайного прибутку, додатковий прибуток, який присвоюється власником землі і становить дохід власника, тобто земельну ренту. Кращі землі не можуть повністю задовольнити потреби суспільства в продукції сільського господарства, тому в розробку залучаються гірші землі. Гірша за своєю якістю земля, на думку Рікардо, неспроможна створити земельну ренту, оскільки вона утворює ціну продукту, яка складається з витрат виробництва і середнього прибутку. «Рента завжди буде рівна різниці між кількістю продукту, отриманого за допомогою однакового капіталу з однієї і тієї ж землі або із землі різної якості» [3].

Значною заслугою Рікардо було те, що він наблизився до формульовання теорії диференціальної ренти [4]. Рікардо виходив із своєї теорії витрат виробництва, які він ототожнював із вартістю товарів і ціною виробництва. Теорію земельної ренти Д. Рікардо, як і А. Сміт та Дж. Андерсон, пов'язував із законом спадної родючості ґрунту.

Учені німецького економіста маржиналістської школи І. Тюнена досліджується рента, яка максимізується в результаті конкурентної боротьби між фермерами за придбання потрібної ділянки землі. Земельна рента буде рівна величині, отриманої від економії на транспортних витратах у фермерських господарствах, розміщених у найсприятливіших місцях. Отже, максимального значення рента набуває в першому концентричному кільці, а мінімального (нульового) в самому останньому кільці на межі ізольованої держави. В дійсності, як відзначає І. Тюнен, відмінності в родючості ґрунту, які ніяк не зв'язані з розміщенням ділянки, будуть джерелом земельної ренти так само, як і відмінності в наближеності до центрально-го міста. Таким чином, не знаючи на той час праць Д. Рікардо і починаючи свій аналіз із посилань, протилежних його теорії ренти, І. Тюнен прийшов до тих же висновків, що й Д. Рікардо.

Вивченю проблем рентних відносин в умовах капіталістичного товарного господарства присвячені праці представників марксистської школи. Дослідючи земельну ренту за розташуванням і родючістю, спираючись на теоретико-методологічні надбання класиків економічної теорії, К. Маркс розглядає земельні відносини капіталістичного суспільства між трьома класами: землевласниками, капіталістом-орендатором і найманним сільськогосподарським виробником.

Сутність рентних відносин, генезис і механізм утворення земельної ренти проаналізовані К. Марксом і наводяться у «Капіталі». Так, у шостому відділі (розділі 37–47) «Капіталу» досліджується земельна рента при капіталізмі. Якщо у фізіократів і А. Сміта рента – це дар природи, то у К. Маркса – це продукт людської праці, надприбуток над середнім прибутком.

При теоретичному аналізі відносин розподілу доданого продукту у сільському господарстві К. Маркс використовує

введені ним основні рентні категорії: диференціальна рента I і II роду, абсолютна рента, монопольна рента.

Під час аналізу земельної ренти К. Маркс на відміну від класиків політичної економії наголошує на існуванні поряд із диференціальною абсолютною рентою, під якою розуміє ренту із земель гіршої якості або віддалених від ринків збути. Відзначимо, що теоретичні обґрунтування абсолютної ренти марксистської школи зводяться до теорії трудової вартості.

Причиною утворення абсолютної земельної ренти К. Маркс називає монополію приватної власності на землю в умовах нижчої органічної будови капіталу, вкладеного в сільське господарство порівняно з органічною будовою капіталу, вкладеного в промисловість.

Існування монополії приватної власності на землю, яка перешкоджає вільному переливу капіталу із інших галузей і призводить до підвищення цін на продукцію сільського господарства [5, с. 78–87], а тому дозволяє, за К. Марксом, власникам землі отримувати у формі абсолютної ренти надлишок доданої вартості незалежно від якості земельних ділянок.

Сучасні вчені абсолютною ренту пов'язують із кількісною обмеженістю, незамінністю або унікальністю тих чи інших видів і груп природних ресурсів, а диференціальну – з неоднаковою якісною характеристикою окремих ресурсних джерел (ділянок землі і лісу, родовищ корисних копалин тощо) та їхнім місцевознаходженням [6].

Джерелом диференціальної і абсолютної ренти є надлишкова додана вартість і доданий прибуток. Причиною утворення диференціальної ренти виступає монополія на землю, яка є результатом різної продуктивності капіталів, вкладених у земельні ділянки різної якості. Це і відрізняє диференціальну ренту від абсолютної і монопольної.

У радянські часи вченими відстоювалася думка про існування тільки диференціальної ренти, але, незважаючи на таку категоричність, і абсолютно і диференціальна рента збереглися, хоча в деяко модифікованому вигляді, обумовленому особливостями командно-адміністративної системи регулювання.

К. Маркс поділяв диференціальну земельну ренту на два види: диференціальну ренту I і диференціальну ренту II залежно від того, що є причиною її виникнення, тобто залежно від відмінностей у родючості і розташуванні ділянок землі (надр) або відмінності в продуктивності капіталу [5].

К. Маркс, крім абсолютної та диференціальної земельних рент, пропонує виділяти ще й монопольну земельну ренту, яку розглядає як «особливу форму земельної ренти, яка утвориться при продажі певних видів сільськогосподарських продуктів за монопольною ціною, що перевищує їхню вартість».

Отже, в основу рентних відносин покладені положення теорії земельної ренти, які, у свою чергу, сформульовані на основі трудової теорії вартості.

Таким чином, ґрунтуючись на вченій класичної економічної теорії, у кінці XIX ст. сформувалася теоретико-методологічна база рентної політики.

Починаючи з 70-х років XIX ст. у межах неокласичної теорії активізувалися економічні дослідження з проблем формування рентних відносин. Значний внесок у розвиток даної проблематики внесли А. Пігу, Р. Коуз, Ф. Хольцман, Й. Хершліффер, А. Маршалл, Л. Вальрас, К. Менгер та ін., які доповнили існуючі знання описом математичних моделей.

У передмові до першого видання «Принципів економічної науки» (Principles of Economics) А. Маршалл відзначав, що «навіть земельна рента вбачається нам не як ізольована категорія, а як основний різновид тривалого ряду явищ...» [7, с. 109], а також відзначав, що «сфера застосування поняття «рента» розширяється в одних напрямах і звужується в інших» [7, с. 47]. На розвиток цих припущенів дещо пізніше теорія ренти застосовується не лише в сільському господарстві, а й у добувній промисловості. Тобто йдеться про ширше застосування ренти, ніж це передбачалося поступа-тами класичної школи економічної теорії. Отже, ще в XIX ст. вчені досліджували рентну природу доходів, не пов'язану з використанням природних ресурсів.

А. Маршалл, досліджуючи проблеми ренти, у своїх роздумах щодо зміни властивостей ґрунту під впливом діяльності людини підходить до проблем виснаження природних ресурсів [8].

Основні підходи до теорії ренти та проблеми рентних відносин висвітлювалися економістами в радянський період. За часів існування Радянського Союзу проблемам рентних відносин приділялося недостатньо уваги, і часто результати досліджень ренти не знаходили свого застосування.

Найбільш відомими прихильниками рентної концепції радянської доби стали: В.С. Немчинов (оцінка природних ресурсів з позицій рентного підходу) [9], С.Г. Струмилін [10] (концепція цін на основі трудової теорії вартості), В.К. Шкатов (концепція диференціальної гірничої ренти у плановій економіці) [11], Н.П. Федоренко (визначення ставок диференціальної ренти) [12], Б. Пасхавер, Е. Карнаухова (спосіб розрахунку рентних величин) [13, 14].

У роботах І. Беляєва, М. Бронштейна, А. Ємельянова, Е. Карнаухової, І. Козодієва, В. Немчинова, Б. Пасхавера, С. Струміліна та інших вагоме значення має проблема визначення економічної оцінки землі та придоексплуатуючих галузей.

Зауважимо, що деякі з методологічних підходів є досить цікавими, але в нинішніх умовах потребують істотної модифікації. Водночас варто відзначити, що отримані в радянський період результати можуть за певних умов використовуватися в наш час для вивчення і аналізу окремих аспектів рентних відносин.

Погляди деяких учених 60-х років ХХ ст. зводилися до категоричного твердження про неможливість існування ренти при соціалізмі.

Крім того, у багатьох дослідженнях тієї доби [15–18] зустрічається теза про те, що рентні відносини між державою і державними підприємствами не можуть виникати. Інші економісти, В.С. Немчинов [9], Н.П. Федоренко [12, с. 74], визнавали існування диференціальної ренти в радянській економіці.

Багато уваги приділялося дослідженю диференціальної ренти, а в деяких дослідженнях заперечувався факт існування абсолютної ренти. Незважаючи на ці суперечності й дискусійні моменти, ми вважаємо, що абсолютна рента, як і диференціальна, була в радянські часи, а тим більше існує в сучасних умовах, хоча механізм її вилучення, розподілу і використання змінився.

Аналіз теоретичних підходів до ренти в радянський період дозволяє стверджувати, що теорії ренти для соціалізму так і не вдалося створити, оскільки власником надр і їхнім користувачем була держава, а тому нагальна потреба в цьому була відсутня. Лише з розвитком ринкових відносин проблемам формування і розподілу ренти почали приділяти багато уваги.

Розвиток теорії ренти активізувався починаючи з 90-х років ХХ ст., що зумовлено зміною системи економічних відносин та появою нових тенденцій, пов'язаних із рухом до постіндустріального суспільства.

Серед зарубіжних учених–економістів проблемам формування, отримання і перерозподілу ренти і рентних відносин присвячені праці У. Баумоля, Д. Б'юкеннена, Р. Толлісона, Г. Таллока, Й. Шумпетера, Г. Голдсміта, К. Еклунда, Г. Йоффе, П. Самуельсона, А. Ендреса, І. Квернера, Д. Магнуса, Ф. Харрісона, Г. Джорджа, М. Геффі, В. Нордхауса та ін.

Змістовне наповнення теорії ренти, проблем формування і вилучення ренти, а також механізми природоресурсного оподаткування і податкового регулювання в рентоутворюючих галузях досліджуються й аналізуються у працях сучасних російських учених. Так, проблеми формування і розвитку ренти і рентних відносин висвітлюються у працях: В. Данілова–Данильяна, Д. Львова, Н. Федоренка, К. Гофмана, А. Гусєва, Ю. Разовського, С. Глазьєва, Е. Карнаухової, І.Т. Беляєва; вилучення рентних доходів – А. Голуба, А. Маркандії, Е. Струкової [19, с. 148–159], А. Ослунд [20, с. 99–108; 21, с. 89–104]; аналізу видів ренти, проблем і перспектив світових рентних відносин, зокрема з позицій глобально–цивілізаційного виміру – Ю. Яковця, Б. Кузика [22], механізми природоресурсного оподаткування і податкового регулювання в рентоутворюючих галузях – С. Андрюшина, І. Буздалова, С. Кімельмана, Н. Лук'янчикова, Е. Моргунова, Б. Петруніна та інших.

Істотний внесок у розробку проблем формування, вилучення і перерозподілу ренти зробили українські економісти – спеціalisti в галузі природокористування. Так, проблемам природоресурсної ренти присвячені праці В. Міщенка, Б. Данилишина, екологічної – О. Веклич, соціально–екологічної – І. Антоненко, регіональної – М. Фащевського, В. Клинового, інноваційної – П. Гончарової, сільськогосподарської – А. Лисецького, рекреаційної – Т. Галушкіної, С. Харічкова, лісової – Я. Коваля, І. Антоненко, водоресурсної – М. Хвесика, В. Голяна, О. Яроцької, земельної – В. Будзяка, П. Пастушенка, ренти в мінерально–сировинному комплексі – В. Міщенко.

Така галузева спрямованість дослідження рентних відносин відповідає основним публікаціям за напрямами досліджень. Їхні дослідження є теоретико–методологічним

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

підґрунтам вітчизняної економічної науки у галузі ренти і відносин у природокористуванні.

Основу сучасних рентних відносин складає природноресурсна рента, хоча власне категорія «рента» виявляється у різних формах, зокрема інтелектуальній, інформаційній, соціальній, політичній тощо.

У дослідженнях Ю. Разовського наведені різновиди форм ренти, зокрема вчений виділяє економічну (монопольну, виробничу, торгову, фінансову, майнову, інтелектуальну та ін.) і громадянську (земельна, гірнича, водна, лісова), яка виступає грошовою формою руху природної ренти [23, с. 30].

Водночас на сьогодні актуальним залишаються питання вилучення і перерозподілу рентного доходу між державою, суспільством і господарюючими суб'єктами. Певні закономірності сьогодення вимагають подальшого дослідження й осмислення новітніх підходів до цієї теорії.

Висновки

Таким чином, ретроспективний аналіз дослідження природи ренти як економічної категорії дозволяє зробити висновок про те, що економістами-klassиками, які працювали над створенням цілісної теорії ренти, починаючи з XVIII і до початку ХХ ст. сформовано теоретико-методологічні основи формування рентної політики, а також закладені основи рентної концепції та механізми утворення й інструменти розподілу і перерозподілу рентних доходів.

За радянські часи розвитку цієї теорії не надавалося належного значення. Лише з розвитком ринкових відносин проблемам формування і розподілу ренти почали приділяти багато уваги. Теорія ренти стає частиною сформованої економічної доктрини.

У теоретичному відношенні рента, її величина та походження розглянуті вченими на достатньому рівні, але практичне застосування рентного доходу є проблематичним.

Сучасні наукові школи також розробляють, обговорюють і приймають концепції та моделі, які дозволяють вирішувати проблеми вилучення і розподілу ренти і рентних доходів.

Важливим і необхідним елементом дослідження сучасної економіки природокористування є зв'язок рентних платежів з оподаткуванням, сучасним організаційно-економічним механізмом природокористування, спрямованим на раціональне, ощадливе й екобалансоване природокористування, а відтак – з еколого-економічними інтересами суспільства.

Відсутність системних досліджень у вивчені природноресурсної ренти ставить перед дослідниками проблему аналізу, синтезу й уніфікації до умов сьогодення методологічних підходів різних напрямів економічної теорії, що дозволить комплексно досліджувати проблему в умовах становлення нової економічної системи.

Список використаних джерел

1. Антология экономической мысли. – М.: «ЭКОНОВ-КЛЮЧ», 1992. – С. 205.

2. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М., 1993. – Кн 1. Гл. 1. – С. 168.
3. Рикардо Д. Начало политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – Соч. – Т. I. – М.: Госкомлитиздат, 1955. – С. 86–95.
4. Мешко І.М. Історія економічних вченъ. Основні течії західноєвропейської та американської економічної думки: Навч. посібник / І.М. Мешко. – К.: Вища школа, 1994. – 175 с.
5. Колесник М. Текущее состояние и перспективы рентного налогообложения / М. Колесник // Вопросы экономики. – 2003. – №6. – С. 78–87.
6. Міщенко В. Природно ресурсна рента і рентна політика в Україні / В. Міщенко, Б. Данилишин // Економіка України. – 2003. – №12. – С. 4–14.
7. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл [Пер. с англ.]. – Т. 1. – М.: Прогресс, 1993. – Т. 1. – С. 109.
8. Шостак Л.Б. Утворення і розподіл квазіренти у світовому геополітичному просторі / Л.Б. Шостак // Економіка України. – 2006. – №1. – С. 52–58.
9. Немчинов В.С. Общественная стоимость и плановая цена / В.С. Немчинов. – Избр. произв. – Т. 6. – М.: Наука, 1969.
10. Струмилин С.Г. О цене «даровых благ» природы / С.Г. Струмилин // Вопросы экономики. – 1967. – №8. – С. 60–72.
11. Шкатов В. Расчетные цены и рентные платежи в условиях хозяйственной реформы / В. Шкатов // Плановое хозяйство. – 1973. – №8. – С. 43–52.
12. Федоренко Н.П. О научно-экспериментальной оценке природных ресурсов / Н.П. Федоренко // Известия АН СССР. – Серия экономическая. – 1975. – №6. – С. 74.
13. Пасхавер Б.И. Рентные проблемы в СССР / Б.И. Пасхавер. – К.: Наукова думка, 1972. – 192 с.
14. Карнаухова Е.С. Дифференциальная рента и экономическая оценка земли: Вопросы методологии и опыт исследования / Е.С. Карнаухова. – М.: Экономика, 1977. – 256 с.
15. Козодоев И.И. Земельная рента при капитализме / И.И. Козодоев – М.: Госполитиздат, 1956. – С. 43.
16. Басюк Т.Л. Дифференциальная рента в социалистическом хозяйстве / Т.Л. Басюк. – М.: Соцэгиз, 1959.
17. Логвинов Л.Д. Дифференциальная рента и экономика колхозов / Л.Д. Логвинов. – М.: Экономиздат, 1963. – С. 47.
18. Черемушкин С.Д. Теория и практика экономической оценки земли / С.Д. Черемушкин. – М.: Соцэгиз, 1963. – С. 42.
19. Голуб А. Проблемы изъятия рентных доходов / А. Голуб, А. Маркандия, Е. Струкова // Вопросы экономики. – 1998. – №6. – С. 148–159.
20. Ослунд А. «Рентоориентированное поведение» в российской переходной экономике / А. Ослунд // Вопросы экономики. – 1996. – №8. – С. 99–108.
21. Ослунд А. Реформы и присвоение ренты в российской экономике. В кн.: Социальная политика в период перехода к рынку: проблемы и решения / А. Ослунд. – М., 1996. – С. 89–104.
22. Яковец Ю.В. Рента, антирента, квазирента в глобально-цивилизационном измерении / Ю.В. Яковец, Кузик Б.Н. – М.: Академ-книга, 2003. – 240 с.
23. Разовский Ю. Сверхприбыль недр / Ю. Разовский. – М.: Эдиторал УР ССР, 2001. – С. 30.